

Roll No.

Total No. of Pages : 7

Total No. of Questions : 28

पूर्वमध्यमा द्वितीयखण्ड वार्षिक परीक्षा 2022-23

विषय कोड : 1011

वेदः (परम्परागत)

(शुक्लयजुर्वेद)

समय : 3 घण्टे

पूर्णांक : 100

1. उचितं विकल्पं चित्वा लिखत —

6×1=6

(क) शुक्लयजुर्वेदे सन्ति :

(1) श्लोकाः

(2) मंत्राः

(3) यन्त्राः

(4) आख्यायिका

(ख) द्वादशाध्याये कति मंत्राः सन्ति ?

(1) 120

(2) 117

(3) 90

(4) 100

(ग) त्रिषण्णोः कर्माणि पश्यत अयं मंत्रः कस्मिन् अध्याये विहितः ?

(1) द्वादशाध्याये

(2) पञ्चदशाध्याये

(3) त्रयोदशाध्याये

(4) चतुर्दशाध्याये

(घ) षोडशाध्यायस्य प्रथम मंत्रः अस्ति :

(1) अद्भ्यवोचदधि	(2) प्रमुञ्चधन्व
(3) मानस्तोके	(4) नमस्तेरुद्रम्

(ङ) पञ्चामृत स्नानाय देवानां पूजने प्रयोगो भवति मंत्रः कः ?

(1) सत्यञ्चमेश्रद्धाचमे	(2) ओजश्चमे
(3) प्राणश्चमे	(4) ऊक्चमे

(च) विंशाध्याये मन्त्राः सन्ति :

(1) नवतिः	(2) पञ्चाशत्
(3) सप्ततिः	(4) एकनवतिः

2. रिक्तस्थानानि पूरयत —

6×1=6

(चत्वारः, नैवेद्यस्यमंत्रः, दूर्वामन्त्रः, रुद्रसूक्तमन्त्रः, सरस्वती आवाहन मन्त्रः, ॐव्वाजेश्चमे)

(क) वेदाः सन्ति।

(ख) काण्डात्काण्डात् शतेनच।

(ग) नमस्ते रुद्र मुतते नमः।

(घ) अन्नपतेन्नस्य चतुष्पदे।

(ङ) अष्टादशाध्यायस्य प्रथम मन्त्रः अस्ति

(च) पावकानः सरस्वती धियावसुः।

3. यथायोग्यं योजयत -

6×1=6

'अ'

'ब'

(क) वेदस्यमुखम्	—	बुध ग्रहावाहन मन्त्रः।
(ख) प्राः फलिनीर्ष्या	—	नन्दावाहन मन्त्रः।
(ग) ब्रह्म यज्ञानम्	—	इन्द्रावाहन मन्त्रः।
(घ) आशुः शिशानो वृषभो	—	व्याकरणम्।
(ङ) उदबुध्यस्वाग्ने	—	फलस्य मन्त्रः।
(च) त्रातारमिन्द्रम्	—	ब्रह्मावाहन मन्त्रः।

4. सत्यासत्यं लिखत -

7×1=7

(क) युञ्जानः प्रथमम् अयं मन्त्रः एकादशाध्यायस्य प्रथमः मन्त्र अस्ति।	(सत्य/असत्य)
(ख) शुक्लयजुर्वेदः गद्यात्मकः अस्ति।	(सत्य/असत्य)
(ग) त्रयोदशाध्याये षड्मन्त्रतः अष्टमन्त्र पर्यन्तं सर्पाणां स्तुतिर्नास्ति।	(सत्य/असत्य)
(घ) षोडशाध्याये रक्षार्थं रुद्रदेवस्य प्रार्थना अस्ति।	(सत्य/असत्य)
(ङ) अष्टादशाध्याये व्वाजश्चमे अयं मन्त्रः प्रथमः मन्त्रोऽस्ति।	(सत्य/असत्य)
(च) पावकानः सरस्वती अयं मन्त्रः विंशत्यध्याये अस्ति।	(सत्य/असत्य)
(छ) वज्रः इन्द्रस्य आयुधः नास्ति।	(सत्य/असत्य)

- (क) सर्व प्राचीनः वेदः कः ?
- (ख) पञ्चदशाध्याये मन्त्राः सन्ति ?
- (ग) विद्वांसः वेदं कस्मिन् रूपे मन्यन्ते ?
- (घ) अष्टादशाध्याये मन्त्राः सन्ति ?
- (ङ) शतपथ ब्राह्मणस्य रचयिता कः ?
- (च) वृत्रहन्ता कस्य देवस्य पर्यायः ?
- (छ) शिवसंकल्प सूक्तं कस्य वेदस्य वर्तते ?

अधोलिखितानां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत -

6.	के चत्वारः वेदाः ?	2
7.	महीद्वौः पृथिवीचन इमंयज्ञम् मन्त्रं पूरयेत।	2
8.	येतीर्थानिष्प्रचरन्तिसृकाहस्ता निषङ्गिणः। इति मन्त्रं प्रपूर्यताम्।	2
9.	माध्यन्दिन शाखा—यजुर्वेदस्य, ऋग्वेदस्य, सामवेदस्यास्ति ?	2
10.	ॐक्षत्रस्य योनिरसि क्षत्रस्यनाभिरसि। इति मन्त्रं प्रपूर्यताम्।	2
11.	एकादशाध्यायस्य अन्तिमः मन्त्रः कोऽस्ति ?	2
12.	प्राणश्च्वमे पानश्च्वमेव्या सुश्च्वमे अयं मन्त्रः कस्मिन्नध्याये विहितः ?	2
13.	वाजाय स्वाहाप्रसवाय स्वाहा पिजाय स्वाहा प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत।	2
14.	विश्व साहित्यस्य प्राचीनतमः ग्रन्थः कोऽस्ति ? तस्य विषये पञ्च शब्दान् लिखत।	2
15.	वेदेषु केषां विषयाणां समावेशाः सन्ति ?	2

अधोलिखितानां प्रश्नानां उत्तराणि लिखत -

16. आपोहिष्ठा मयो भुवः, मंत्रं प्रपूर्यताम्।

3

अथवा

योवः शिवतमोरसस्तस्य भाजयतेहनः।

उशतीरिव मातरः॥

मन्त्रस्य स्वरो लेखं कुरुत।

17. अग्निम्मूर्द्धा दिवः, मंत्रं पूरयेत।

3

अथवा

मधुव्वाताऽऋतायते मधुक्षरन्ति सिन्धवः। अयं मन्त्रः कस्मिन्ध्याये विहितः ? प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखे कुरुत।

18. यातेरुद्राशिवातनूः इति मंत्रं प्रपूर्यताम्।

3

अथवा

मानस्तोके। तनयेमानऽआयुषिमानो गोषुमानोऽअश्वेषुरीरिषः।

अयं मन्त्रः कस्मिन्ध्याये विहितः प्रश्ने लिखितस्य पदस्य स्वरो लेखं कुरुत।

19. सत्यज्वमे श्रद्धाचमे, इति मंत्रं प्रपूर्यताम्।

3

अथवा

पयः पृथिव्याम्पयऽ इति मंत्रं प्रपूर्यताम्।

20. पावकानः सरस्वती अयं मन्त्रः कस्मिन्ध्याये विहितः ? मंत्रं च पूरयेत।

3

अथवा

अ एः शुनातेऽअः शुः इति मंत्रं प्रपूर्यताम्॥

21. वाजसनेयी संहितायां कति मन्त्राः सन्ति ? शब्देषु अङ्केषु च लिखत।

3

अथवा

ऋत्विजः कति भवन्ति ? तेषां नामानि लिखत।

दीर्घोत्तरीय प्रश्नाः -

22. शुक्लयजुर्वेदस्य पाठ्यक्रमानुसारं कण्ठस्थीकृत मन्त्रौ सस्वरौ लेख्यौ।

4

अथवा

माधुर्यमक्षर व्यक्तिः पदच्छेदस्तु सुस्वरः।

धैर्यं लयं समर्थं च षडेते पाठकाः गुणाः॥

अस्य श्लोकस्य हिन्दीभाषायां अनुवादो विधेयः।

23. नमो गणेशाय गणपतये नमो मंत्रमिमं सम्पूर्णं सस्वरं लिखत।

4

अथवा

नमः शम्भवाय चमयोभवाय च नमः मंत्रमिमं सम्पूर्णं सस्वरं लिखत।

24. नमो विलिम्बने चक्रवर्चिने च नमो, इति मन्त्रं सस्वरं प्रपूर्यताम्।

4

अथवा

वेदानां नामानि उल्लिख्य कस्यापि एकस्य सविस्तरं वर्णनं कुरुत।

25. मित्रश्चमऽइन्द्रश्चमे,

4

पृथिवीचमऽइन्द्रश्चमे,

एकाचमेतिस्त्रश्चमे,

कोऽपि द्वौ मन्त्रौ सस्वरौ विलिख्य व्याख्यां कुरुत।

अथवा

अष्टविकृतीनां लक्षणानि लिखित्वा कापि एका विकृतिर्लेखनीया।

26. आयुर्व्यज्ञेन कल्प्यताम्, इति मन्त्रं प्रपूर्यताम्।

4

अथवा

वेदभाष्यकारेषु केषाञ्चित्पञ्चानां नामानि लिखन्तु।

27. वेदानां महत्वं इति विषये शतशब्देषु निबन्धं लिखत।

5

अथवा

अश्वत्थेवोनिषदनम्पर्णेवो, मन्त्रमिमं प्रपूर्य ससंदर्भं व्याख्यां कुरुत।

28. शुक्लयजुर्वेदे पर्यावरणं इत्यस्मिन् विषये शतशब्देषु निबन्धं लिखत।

5

अथवा

कस्यापि एकस्य धर्मसूत्रस्य सविस्तरं वर्णनं कुरुत।